

3. Однаково добре читатися як у збільшеному, так і в зменшеному виді.
4. При перекладі в чорно-білу гаму не втрачати інформативних якостей.
5. Виконаний у простих кольорах.
6. Не перевантажений.

Список використаних джерел:

1. Арнхейм, Р. Мистецтво й візуальне сприйняття. Арнхейм - М. Прогрес, 1974.
2. Михайлов, С. Основи дизайну / С. Михайлов, Л. Кулєєва. - Казань: Нове знання, 1999.
3. Розенсон, І.А. Основи теорії дизайну. Підручник для вузів. І.А. - М.: Пітер, 2008.
4. Девид Эйри. Логотип і фірмовий стиль. Керівництво дизайнера. М. Пітер, 2011.
5. Майкл Эвами. Створення логотипів. Найсучасніші розробки. М. Пітер, 2010.
6. Жан Патернотт. Розробка й створення логотипів і графічних концепцій. Ростов. н/д: Фенікс, 2008.
7. Серов С. Графіка сучасного знака. – М.: «Лінія Графік», 2005.
8. Победин В.А. Знаки в графічному дизайні. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2001.

Кунашенко О. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Миколаїв

ПОЛІФОНІЯ МІЖЕТНІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Не викликає жодного сумніву той факт, що через спілкування люди будують свої відносини з представниками інших етносів, тим самим розширюючи межі свого пізнання про світ [2; 3; 9; 10].

Культура спілкування – це характеристика міжособистісних контактів, індивідуальної форми взаємодії людей, у процесі якої відбувається обмін думками, ідеями, досвідом, почуттями, з одного боку, з іншого – культура спілкування – це специфічні людські способи поведінки, які забезпечують процес спілкування між людьми. Вона залежить від рівня морального розвитку

особистості, її вміння організувати комунікабельну діяльність у формах, закріплених у правилах і нормах культури поведінки, вироблених суспільством. Культура спілкування включає мовну культуру, комунікабельність, емпатію, доброзичливість, толерантність, імідж, повагу до людської гідності, вміння висловити власні думки й вислуховувати співрозмовника тощо [4, с. 97–98].

Разом з тим постає питання, чи є історичні і теоретичні основи у цього достатньо новому напрямку педагогічної науки. До яких форм і методів вдавалися численні покоління наших предків, щоб досягти педагогічної мети в процесі культури спілкування? Щоб відповісти на ці питання, зробимо історичний екскурс і часи формування основних культурницьких засадах спілкування на українських землях.

Слід вказати, що культурний рівень суспільства, який мав своє відображення у спілкуванні українського населення справляв позитивне враження на іноземців, які мали зв'язки в економічному та політичному плані з Україною, спілкуючись як із представниками панівних верств населення, так і з корінними жителями, засобом спілкування яких була розмовно-побутова лексика. В основі спілкування українського народу лежать такі загальнолюдські морально-етичні цінності, як доброзичливість, любов, лагідність, привітність, шаноба, гречність. Цими чеснотами віддавна славився український народ. На це звертали відразу ж увагу дипломати і мандрівки, котрі бували в нашій країні. Так, датський посол Юлій Юст, що в 1709–1712 рр. відвідував Росію, а 1711 р. їхав через Україну, писав у спогадах: «Місцеві мешканці (Королевця), як і взагалі все населення Козацької України, відзначаються великою ввічливістю і охайністю, вдягаються чисто й чисто утримують дома», а Джозеф Маршаль про Україну 1769–1770 рр. згадував: «Сучасне українське покоління – це моральний і добре вихований нарід». Жан Бенуа Шерер, французький аташе у Петербурзі, 1788 р. писав: «Українці – це рослі, сильні люди, привітні і гостинні». «Вельми інтелігентними» називав наших предків знаменитий географ датчанин Мальт Брюн. Особливо відзначили чужоземці вишуканість українських жінок: «Найбільше ласкавості в словах і жестах знайдеш на Русі, спеціально у жінок, до чого спричиняється також русинська мова, вимова котрої не така тверда, як польська», – писав у своєму щоденнику голландець У. Вердум, подорожуючи Польщею й Україною у 1670–1672 рр. [6, с. 20–21].

XIX століття ознаменувалося позачерговим натиском на культуру слова, разом з тим і мало негативний вплив на збагачення, розвиток, самовдосконалення, самобутність. Російська імперія, на відміну від Польщі та Австро-Угорщини, за час правління яких українська мова мала певні можливості розвитку, то вплив Московської імперії розповсюджувався на всі рівні культурних традицій України, насамперед мови, культури.

Слід зауважити, що введення російських слів та заміна власне українських на російські, негативно вплинуло на культуру, самобутність української мови.

Московська імперія пішла на рішучі кроки у цьому напрямку. Уряд Олександра II 1863 року видав розпорядження про заборону друкування книжок українською мовою. Під заборону потрапили наукові і навчальні видання, «книги початкового читання для народу». Українською мовою дозволялося друкувати тільки художні твори. Насправді ж цензура під різними приводами дуже обмежувала вихід у світ українськомовної художньої літератури. Тож після 1863 року видавничу справу в Наддніпрянській Україні майже повністю було припинено. Заборонне розпорядження 1863 року ввійшло в історію під назвою «Валуєвський циркуляр», оскільки його автором був міністр внутрішніх справ П. Валуєв, що висловив своє ставлення до української мови так: «Ніякої окремої малоросійської мови не було, немає і бути не може».

Проте й цього прихильникам «єдиної й неподільної» виявилось замало. Адже була Галичина, що входила до Австро-Угорської імперії, де духовне життя українців не зазнавало таких утисків, як у Росії. У Галичині діяла «Просвіта», що видавала українською мовою популярну літературу, шкільні підручники, літературно-наукові альманахи, «Народний календар», твори галицьких та наддніпрянських письменників, зокрема Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Степана Руданського. Ці видання перевозили через кордон і поширювали в підмосковській Україні, не даючи згаснути вогникові української духовності.

І ось 1876 році той самий Олександр II, перебуваючи в німецькому місті Емсі (під час лікування), підписує так званий Емський акт. Це була відповідь імператора на доповідну записку помічника піклувальника Київського навчального округу М. Юзефовича, де «викривався українофільський рух», що начебто являв собою «приховане зазіхання на державну цілісність Росії». Емський акт, доповнюючи й розширюючи Валуєвський циркуляр, забороняв привозити з-за кордону будь-які українські видання, видавати переклади українською мовою творів чужих авторів, показувати українськомовні театральні вистави [7, с. 202–203].

1917 рік характеризувався великою соціальною активністю народу, насамперед інтелігенції. Бурхлива громадська активність діячів освіти й культури сприяла тому, що було зроблено перші нелегкі кроки на ниві культури [8; 28].

Тимчасовий уряд виявив готовність задовольнити національно-культурні вимоги українців, і Міністерство освіти не забарилося дати дозвіл на організацію українських шкіл. Він зводився до таких основних пунктів: 1) запроваджувалося навчання українською мовою у народних школах; 2) запроваджувалося обов'язкове вивчення предметів українознавства – мови, літератури, історії, географії в учительських семінаріях та інститутах; 3) у вищих школах засновувалися кафедри українознавства – української мови, літератури, історії та права на відповідних факультетах.

Якщо впровадження української мови у народній школі майже не викликала заперечень, то українізація середньої освіти наштовхувалася на

відкритий або на пасивний опір освітянських чиновників. Побоюючись примусової українізації, негативне ставлення до неї виявляли також і батьківські комітети, які існували при гімназіях. Щоб заспокоїти громадськість, українські газети видрукували матеріал, де наголошувалося, що набір учнів до українських шкіл у жодному разі не буде примусовим, а лише добровільним. Учителі-українці розгорнули роз'яснювальну роботу серед учнів гімназії та їхніх батьків, агітуючи за навчання рідною мовою [8, с. 28–29].

Але слід звернути увагу на те, що за роки заборони української мови, тиску на культуру, нищення представників інтелігентних кіл, що безсумнівно призвело до занепаду мови, до деформації, до перенасичення її русизмами та запозиченнями слів з мов інших країн, утиску і гноблення, яких зазнала Україна. Тому не дивним є той факт, що в період певного «потепління» на теренах культури, створюється панічна ситуація – немає фахівців, які могли б достеменно знати мову.

Аналізуючи процес становлення культури спілкування за часів радянської влади, слід враховувати, що в колишньому СРСР пропагувався абстрактно-космополітичний інтернаціоналізм, який відображав по суті політику денационалізації етнічних спільнот, протиставляв національний патріотизм пролетарському інтернаціоналізму. Політику КПРС і Радянської держави було спрямовано на відчуження від національно-культурних цінностей, етнічної самобутності кожної нації [3, с. 69].

Наша мова через постійний самозахист не з достатньою енергією удосконалювали свої засоби сприйняття та вираження. В минулі роки ставилась під сумнів життєспроможність української мови і ставилося відтак питання про доцільність її існування [5, с. 195].

Підсумовуючи вищесказане хотілося б зауважити, що зміни в історичному плані мали безпосередній вплив і на культуру мовлення суспільства, побут, звичаї і, звичайно, світобачення людини.

Список використаних джерел:

1. Беланова Р. А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США). – Київ: 2001. – 450 с.
2. Бобич О. В. Етикет учителя: навчально-методичний посібник / О. В. Бобич. – Київ : Ленвіт, 2004. – 192 с.
3. Заслуженюк В. С., Присакар В. В. Формування в школярів культури міжнаціонального спілкування / В. С. Заслуженюк, В. В. Присакар // Педагогіка і психологія, №2 (23) 1999. – С. 66–74.
4. Мачуська І. М. Формування культури спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу / І. М. Мачуська // Педагогіка і психологія. №3, 1997. – С. 97 – 104.
5. Мовчан П. М. Ключ розуміння: Есе, літературно-критичні статті. – К.: Радянський письменник, 1990. – 357 с.

6. Сербенська О.А. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: посібник / О. А. Сербенська. – Львів : Світ, 1994. – 152 с.
7. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: навчальний посібник / 2-ге вид., стереотип. – Київ : Либідь, 2001. – 240 с.
8. Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика : збірник статей: Київ: Інститут історії України АН України, 1993 р. – 177 с.
9. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування / В. М. Шеломенцев. – Видавництво 2-е. – Київ : Лібра, 2003. – 416 с.
10. Ярещенко А. П. Український фенікс / А. П. Ярещенко, «Прапор», Харків, 1999. – 174 с.

Левченко А.В.,

доцент кафедри музичного мистецтва
ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»,
м. Миколаїв

ЦЕРКОВНА ТРАДИЦІЯ ТА ПИТАННЯ ХОРОВОЇ ПЕДАГОГІКИ

Відокремлення культури від релігії в Україні сталося наприкінці ХVІст. – з цього часу з'явилася так звана світська культура. Звідти і по-сьогодення вона, в тій чи іншій мірі, має тенденцію або протиставити себе чомусь божественному і релігійному, або підмінити собою реальність божественного, чи нарешті поступово болісно шукати те коріння, від якого вона колись відірвалася. Інакше кажучи, культура не може бути нейтральною по відношенню до релігії. Вона може бути релігійною, причому тут йдеться не лише про релігійну, але і світську культуру, яка намагається знайти свою дорогу до Бога. Вона може бути і антирелігійною, може войовничо, активно протиставляти себе релігії, як це було з радянською культурою. Але культура може бути антирелігійною і в іншому сенсі, у тому, в якому префікс «анти» вживається в грецькій мові, не «проти», а «замість». Тоді ця культура, або, скоріше, антикультура – спроба підмінити собою релігійний зміст життя.

У межах такого міркування високу ціль християнства можна висловити музичною мовою співу в категоріях основних компонентів хорової звучності.

Церковна традиція підкреслює моральний аспект хорової педагогіки, «правильний спів є наслідком правильного життя».

Розглянемо з такої релігійної точки зору основні компоненти хорової звучності: інтонацію-стрій, ансамбль, метро-ритм, дикцію-артикуляцію та нюансування.

Перше – **інтонація**. Узагальнюючими стосовно інтонації-строю для всієї хорової школи є слова Павла Муравського, які йдуть без сумніву в контексті думок про «наріжний камінь» інтонації К.К. Пігрова: «Чистота, краса – це наше кредо. З чистою душею треба чисто співати», або «Чистота в інтонуванні